

l'Institut d'Estudis Catalans. — ANTONI MARÍA ALCOVER, pre., President de l'Institut de la Llengua Catalana. — MIQUEL A. FARGAS, President de l'Institut de Ciències. — J. MASSÓ-TORRENTS. — JOSEP M.ª BOFILL. — JOAQUIM MIRET I SANS. — LLUIS SEGALÀ. — FREDER-

RIC CLASCAR, pre. — E. TERRADAS. — EUGENI D'ORS. — JOSEP CARNER. — JOSEP PIJOAN. — PERE COROMINAS. — POMPEU FABRA. — JOSEP PUIG I CADAVALCH. — MIQUEL S. OLIVER. — R. TURRÓ. — AUGUST PI SUÑER. — GUILLEM M.^a DE BROCA.

INSTITUT DE CIÈNCIES

PONENCIA SOBRE LA PUBLICACIÓ DE LA «FAUNA MALACOLÒGICA DE CATALUNYA»

La empresa, tan ben comensada per l'Institut de Ciències ab la publicació de la «Flora de Catalunya», ha de prosseguir respecte a la Fauna. Així ens acostarem a l'ideal que senyalarem en la nostra ponència sobre aquella publicació: a coneixer els elements naturals de la nostra terra, tant pera obtenir ab això el fi desinteressat que persegueix tota recerca científica, com pera arribar a que tothom, al nostre país, sia informat de les riqueses que atresora y que demà poden obrar camps magnífichs, tant a les seves energies d'esperit, com a les afirmacions de sa personalitat propia, com, per fi, a la seva activitat econòmica en general.

Sempre les Ciències naturals han comptat a Catalunya ab benemèrits estudiosos. Però també aquí s'ha produït el fenomen que senyalarem en lo referent als treballs de botànica: que l'individualisme y la manca d'una protecció oficial y colectiva, d'una organització del viure científich, han fet que's perdessin els fruits d'aquests estudis y esforç. Moltes publicacions d'aquest ordre han vist la llum: totes són fragmentaries, estan escampades. Varies

coleccions s'han format; gaire be cap ha pogut continuarse com calia, classificarse, descriures de faiso tal, que així pogués constituir la base de treballs futurs. Encara que no més fos pera reunir el material escampat se justificaria una empresa, ja ordenada y sistemàtica, de publicació de la Fauna de Catalunya; tant més si's té en compte que existeixen encara en aquest estudi, capitals inexplorats o explorats parcialissimament. Per això aquest Institut de Ciències ha tingut a be encarregar a un de nosaltres la missió de reunir els esforços dels nostres especialistes en una obra vasta y comuna, en que vinguin a la fi a donarse a coneixer, uu darrera l'altre, tots els grupus del Regne animal a Catalunya, catalogant y describint les especies que comprenen. Com a primer pas, en el compliment d'aquesta missió, venim a informar sobre la publicació d'un estudi de conjunt sobre la fauna malacològica catalana.

Però abans devem explicar el perquè volguer començar les nostres monografies per aquest capítol. Procedir ordenadament, dels protozoos als vertebrats superiors seria evidentament el plan desitjable; emperò, en la

pràctica la seva rigurosa aplicació se'ns faria immensament difícil. El nostre cens de naturalistes no es encara prou extens, pera que la empresa comptés ja avuy ab treballadors competents en totes les seves parts. Alguns d'aquests treballadors hauràn encara de formarse. Comensem, donchs, aprofitant els elements que avuy tenim a la mà. Realisem la nostra tasca a compàs de les noves adquisicions, de les noves col·laboracions que les circumstancies favorables ens proporcionen. Anemla escalonant, no en un conjunt planejat desde'l primer moment, sinó en una serie de publicacions monogràfiques, paraleles unes voltes, altres, succesives, que no perdin may de vista l'ideal global, però que no més aspirin a assolirne, a cada moment, la part d'ell que'ns sia possible. Així, unes branques de la zoologia seràn tractades desde ara, les altres més tard. Entre les primeres, figura la malacologia. Aquí els estudis conchiològichs tenen tradició, ja desde lo antich, y, en l'època actual, ha despertat fins entusiasme. No es poch lo ja publicat sobre la materia. En ella comptem ab especialistes competentíssims. Totes aquestes circumstancies ens presenten l'hora com a madura, pera empendre un treball de complement y de conjunt.

Les primeres notícies que's troben de moluschs catalans se refereixen a una «Memoria sobre la *purpura* de los antiguos» de Canals y Martí (1779), en la que's descriuen dues o tres especies no més. En 1783 y en son catàleg imprès a Leipzig se parla també d'algunes especies existents en la nostra terra. En 1802 hi ha noticia de que Joan Domingo y Arnau, apotecari de Tarragona formà una notable colecció de minerals, fòssils, moluschs y un rich herbari que quedà destruït tot plegat en lo siti de Tarragona de 1811.

En la primera meitat del segle XIX trobem encara poques notícies espargides en obres estrangeres, y fins al 1845 no publicà el Dr. Marian de la Pau Graells son «Catálogo de moluscos terrestres y de agua dulce observados en España» ab cites d'especies catalanes y indicacions vagues de localitats.

D'aquest punt endavant, se troben ja donades més nombroses y precises de moluschs especialment continentals.

En l'any 1867 l'eminent naturalista Dr. Joaquín González Hidalgo, catedràtic avuy de malacologia y animals inferiors en la Facultat de Ciencies de Madrid, donà a coneixer en el «Journal de Conchiologie» de Paris el primer treball de conjunt sobre la fauna marina espanyola ab la publicació del «Catálogo de los moluscos marinos testáceos de España y las islas Baleares» en el que's troben moltes referencies de Catalunya. Tal vegada la aparició d'aquest follet donà aquí impuls a les aficions a recullir y estudiar aquesta especialitat, originantse les coleccions Coronado que es a la residencia dels Jesuïtes a Barcelona, de Francisco Martorell que es al Museu del seu nom, la de Saura que ha desaparegut y la Salvanuja en poder de Bofill y Pichot, totes elles molt notables y nombroses, compostes d'exemplars catalans y exòtichs.

En Salvanuja, y posteriorment, altres han donat a coneixer alguns dels seus treballs en els butlletins y memories de la Real Academia de Ciencies y Arts fundada ab aquest nom l'any 1770 per Reyel Cèdula de Carles III, però que desde el 1764 ja venien dedicantse al foment de les ciencies matemàtiques y naturals ab el nom de Conferencia de Física experimental. També's troben articles en els Anals y Butlletins de la Real Sociedad Española de Historia natural, que no detallem aquí, per no esser el nostre objectiu bibliogràfic, y que comensà sa publicació en 1870.

L'Associació d'excursions catalanes que ha sapigut sempre agermanar lo agradable ab lo útil, contribuint així en gran manera a la vulgarisació de les Ciencies naturals, publicà en son Butlletí en 1878 una nota malacològica del Sr. Bofill y Poch sobre una excursió a Vallvidrera, tal vegada el primer article d'aquesta materia escrit en nostra llengua.

En Janer de 1901 se fundà l'Institució catalana d'Historia natural, que en son butlletí ha donat a coneixer una pila d'articles dels mala-

còlegs Paul Fagot, A. de Lulneta Casiot, y Joseph Maluquer, sobre la materia que'ns ocupa y durant aquest període s'han continuat formantse altres notabilíssimes coleccions, com són la d'en Bofill y Poch, que conté unes dotze mil especies, de les que mil doscentes catalanes; la del Dr. Serredell; la del Dr. Manuel de Chía, principalment d'exemplars de Catalunya; y les dels senyors Maluquer, Aguilar, Marqués de Samà y Rosals, que coneixem directament o per referències, essent algunes d'elles verament importants.

Tot aquest treball es valiosíssim. Tant mateix una revisió y un complement d'ell s'imposen. Lo escampat s'ha de reunir; l'inèdit s'ha de donar a coneixer. Cal que les errors sien corregides; les denominacions que ha cercat d'esser vàlides, passades al nivell del progrés científic; els tresors reunits en coleccions particulars, inventariats y coneguts; les especies que ab això resten ignorades, publicades per fi, en classificació, en descripció, en imatge. Cal sobre tot, integrar això en la publicació sintètica que, realisantse per l'Institut al costat de la seva Flora, y, més tard dels estudis a emprendre, sobre'l Regne mineral, vingui a inventariar el conjunt de la Historia Natural Catalana. Ara be, pera realitzar aquella bona labor, una competència entre nosaltres semblava indicada especialment: la per tothom reconeguda al Dr. D. Artur Bofill y Poch, Director del Museu Martorell de Barcelona y Secretari perpetu de la R. Academia de Ciències y Arts, que han il·lustrat tants treballs sobre'ls Moluschs del plà de Barcelona, de les Terres de Cardó, de la Vall de Ribas, de Llansà, Vall d'Aràn, Vall del No-

guera-Ribagorzana y de Catalunya en general. Units en col·laboració estreta el seu treball ab el d'un naturalista, distingidíssim també, el Dr. D. Manuel de Chía, que de molts anys ve dedicantse a diferents branques de la Historia natural, especialisantse també en els moluschs, (dels que ha estudiat els de la comarca de Girona y plà de Barcelona y els moluschs marins de tot Catalunya), tenim dret a esperar una resolució perfecta de la tasca que, pera que'ls sia encomanada, tenim l'honor de proposar a l'Institut.

La publicació d'aquest treball podria durse a terme, en condicions y disposició anàlogues a les que pera la Flora de Catalunya s'adoptaren en el seu temps. Podria ferse, direm, com allevores «sense precipitació, però també sense interrupcions, en forma de fascicles, més o menys extensos, segons l'aportació de l'original». En el format y disposició editorial d'aquests fascicles serà possible reproduir els de aquella obra. Les il·lustracions aquí podran esser tretes directament del natural, per procediments mecànics de reproducció. Y s'haurà de procurar que presideixi a aquesta publicació el mateix esperit de perfecció escrupulosa y d'exterior dignitat que s'ha tingut sempre en compte en les edicions de l'Institut.

Esperem confiadament que ben aviat podrem proposar als nostres companys noves monografies dins la mateixa serie; y que aquesta, un cop duta a terme ditxós, constituirà una de les obres que honoraran, als ulls de l'avenir, la Catalunya del nostre temps. — Barcelona, Novembre de 1912. — *Joseph M.ª Bofill y Pichot.* — *Eugeni d'Ors.*